

En endnu bedre folkeskole

– forslag fra fagbevægelsen

Forord

Folkeskolen er en central del af vores sociale og kulturelle fællesskab. Den er med til at give os en fælles kvalificering til at blive medarbejdere, medborgere og medmennesker. Derfor skal folkeskolen altid være til diskussion, så det sikres, at den opfylder de fælles mål, der politisk er sat for den.

Fagbevægelsen vil fastholde folkeskolen på lovens formål: "...i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer...". Det betyder, at børn skal lære at læse, skrive, regne, m.m., og det må vi løbende vurdere, om folkeskolen gør på den bedst mulige måde, eller om der er behov for nye indsatser. For fagbevægelsen er det afgørende, at folkeskolen sikrer, at alle unge er i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er ikke tilfældet i dag, da vi kan se, at ca. hver 6. unge ikke gennemfører en ungdomsuddannelse.

Fagbevægelsen beklager, at den aktuelle poli-

tiske diskussion, på baggrund af Pisa-undersøgelserne, primært er kommet til at handle om flere tests og prøver. Det er et forkert perspektiv og en indsnævring af diskussionen, som i alt for høj grad i praksis ender i nye bureaukratiske tiltag som f.eks. etablering af et nyt overvågningsinstitut. I stedet burde vi føre en diskussion af, hvorfor det ikke lykkes at give alle børn de basale faglige kundskaber, hvorfor folkeskolen i dag i bestemte geografiske områder slås med massive sociale problemer, og hvorfor folkeskolen ikke er bedre til at sikre alle forudsætninger og motivation til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

Folkeskolen kan naturligvis ikke løse alle problemer vedrørende børn og unge. De sociale problemer, der skabes gennem et udstødende arbejdsmarked, en ghettoiserende boligpolitik og en marginaliserende socialpolitik, kan folkeskolen ikke alene rette op på. Men fagbevægelsen har nogle bud på, hvad skolen, indenfor dens givne rammer, kan være med til at gøre bedre end i dag.

Indholdsfortegnelse

6 forslag til styrkelse af folkeskolen	4
Folkeskolen er hele folkets skole	7
Folkeskolen skal udvikle talenter og sikre grundlæggende færdigheder	10
En styrket helhed i børnenes hverdag - test gør det ikke alene!	12
Bedre overgang til ungdomsuddannelserne gennem ny "ungdomsklasse"	16
Nye styrkede kompetencer til folkeskolens lærere	18
Ledelse af og i folkeskolen er en ny udfordring	20
Fagbevægelsen bidrager til en endnu bedre folkeskole	22

Fagbevægelsen har et tredelt udgangspunkt for at stille forslag til forbedringer.

- **For det første er folkeskolen en del af vores fælles sociale, kulturelle og politiske projekt.**

Fagbevægelsen skal være med til at stille krav til folkeskolen, og fagbevægelsen skal selvfølgelig på de felter, hvor den har mulighed for det, bidrage til, at folkeskolen kan opfylde disse krav.

- **For det andet har fagbevægelsen – sammen med vor arbejdsgivermodpart – ansvaret for en ganske stor del af de uddannelser, som følger efter folkeskolen, nemlig erhvervsuddannelserne.**

Fagbevægelsen har umiddelbare erfaringer med, hvilke problemer det skaber, når de unge ikke har fået de nødvendige forudsætninger og motivation for en ungdomsuddannelse ved afslutningen af folkeskolen. På den baggrund er vi nødt til i samarbejde med folkeskolen at forberede overgangen fra folkeskole til erhvervsuddannelser.

- **For det tredje er fagbevægelsens medlemmer også forældre.**

Fagbevægelsens medlemmer er i mange tilfælde også forældre, hvis børn går i den danske folkeskole. En stor del af medlemmerne har en baggrund, der ikke omfatter en lang skolegang, og som derfor har behov for en folkeskole, der også kan tage hånd om de børn, der "ikke kommer fra et hjem med klaver". Fagbevægelsen vil ikke stiltiende se på, at folkeskolen i stigende grad er med til at cementere, hvad der kaldes "den negative sociale arv".

Det følgende er således fagbevægelsens indspil til den aktuelle debat. Et indspil, der kan indgå i en bredere dialog mellem alle interessenterne i folkeskolen. "Brugerne" af folkeskolen, som bl.a. fagbevægelsen i forskellige betydninger af ordet repræsenterer, skal være med til at præge debatten, mere end det hidtil har været tilfældet. Debatten skal ikke alene føres med "skolefolkene" (lærere, ledere og forskere) på den ene side og "politikere" på den anden.

Tine Aurvig-Huggenberger

6 forslag til styrkelse af folkeskolen

I det følgende stiller fagbevægelsen en række forslag til, hvordan vi udvikler vores fælles folkeskole. Det er en stor og omfattende del af vort uddannelsessystem, og der er derfor mange forskellige forslag, men vi har nedenfor sammenfattet de 6 væsentligste:

1. Folkeskolen skal være skole for os alle

Der skal etableres en strategi for, hvordan folkeskolen kan få eleverne tilbage fra privatskolerne, og der stilles midler til rådighed for dette. Det handler om at øge kvaliteten i folkeskolen. Dialogen med forældregrupperne skal styrkes. F.eks. ved konkrete oplysningsaktiviteter i "truede" områder og muligheder for særlige indsatser i de særligt socialt belastede områder. Endelig må tilskuddene til privatskoler beskæres, samtidigt med at kravene til etablering af private skoler skærpes, f.eks. ved at øge kravene til det nødvendige antal elever, idet dette også har betydning for kvaliteten af udbuddet.

2. Folkeskolen skal bygge på respekt for faglighed

Der skal skabes øget respekt for fagligheden såvel i de teoretiske som de musiske-praktiske fag. Det handler om at styrke forståelsen af folkeskolens brede målsætninger i det daglige og i tilgangen til de enkelte fag – ikke bare at få mere af det hele. Derudover skal der bakkes aktivt op om de særlige tiltag, der er sat i værk med at styrke undervisningen i læsning, naturfag og matematik (materialeudvikling, konkrete mål og udviklingsplaner, lærerefteruddannelse mv.).

Integrationen skal styrkes gennem bedre danskundervisning, der bygger på såvel bedre læreruddannelse som øget forskning på feltet. Herunder et øget brug af forsøgs- og udviklingsarbejder med f.eks. modersmålsundervisning. Ghettoiseringen skal brydes, bl.a. ved sikring af mere afbalancerede skoledistrikter.

3 Ny og bedre overgang til ungdomsuddannelserne gennem etablering af "ungdomsklasse"

Nuværende 10. klasse ændres til et forberedende forløb til ungdomsuddannelserne kaldet "ungdomsklasse". Der skal være øget fokus på brobygningsfunktionen til ungdomsuddannelserne, og forløbet gennemføres på særlige Ungdomsklassecentre eller efterskoler. "Ungdomsklassen" skal gennem nyudviklede halvårsforløb både give mulighed for afklaring og etablering af motivation for en ungdomsuddannelse, og for faglig styrkelse indenfor de områder, den enkelte elev har behov for.

4. Styrkede organisatoriske rammer i folkeskolen

Der skal ske samlede og samtidige ændringer bl.a. i pædagogiske målsætninger, ledelsesform og lærernes ansættelsesbetingelser med henblik på at styrke mulighederne for at skabe sammenhæng, rummelighed og helhed i elevernes skoledag. Fagbevægelsen hilser velkomment, at KL og lærerorganisationerne er enige om at arbejde frem imod en fleksibel og ubureaukratisk arbejdstidsaftale, der kan indgå i at satse på kvaliteten i undervisningen, understøtte den enkelte lærers

ansvar og udvikle en ledelse, der bidrager til en bedre folkeskole. Fagbevægelsen forventer, at ikke mindst arbejdsgiversiden påtager sig ansvaret for, at disse forhandlinger kommer videre.

Der skal, som konsekvens af en ny organisering af skolen, ske en udvikling af nye ledelsesformer og -roller, især med vægt på pædagogisk ledelse. Der skal udvikles moderne ledelsesformer, hvor kommunerne – såvel hver især som i fællesskab – styrkes og professionaliseres ganske væsentligt for at kunne servicere denne type institutionsledelser. Bestyrelserne skal tildeles øget kompetence, bestyrelsesarbejdet skal understøttes med kurser, materialer, mv. Elevernes mulighed for deltagelse i såvel elevråd som i samarbejde med de forskellige dele af skoleledelsen skal ligeledes styrkes gennem kurser, materialer, mv.

5. Pædagogisk udvikling i en ny udformning af folkeskolen

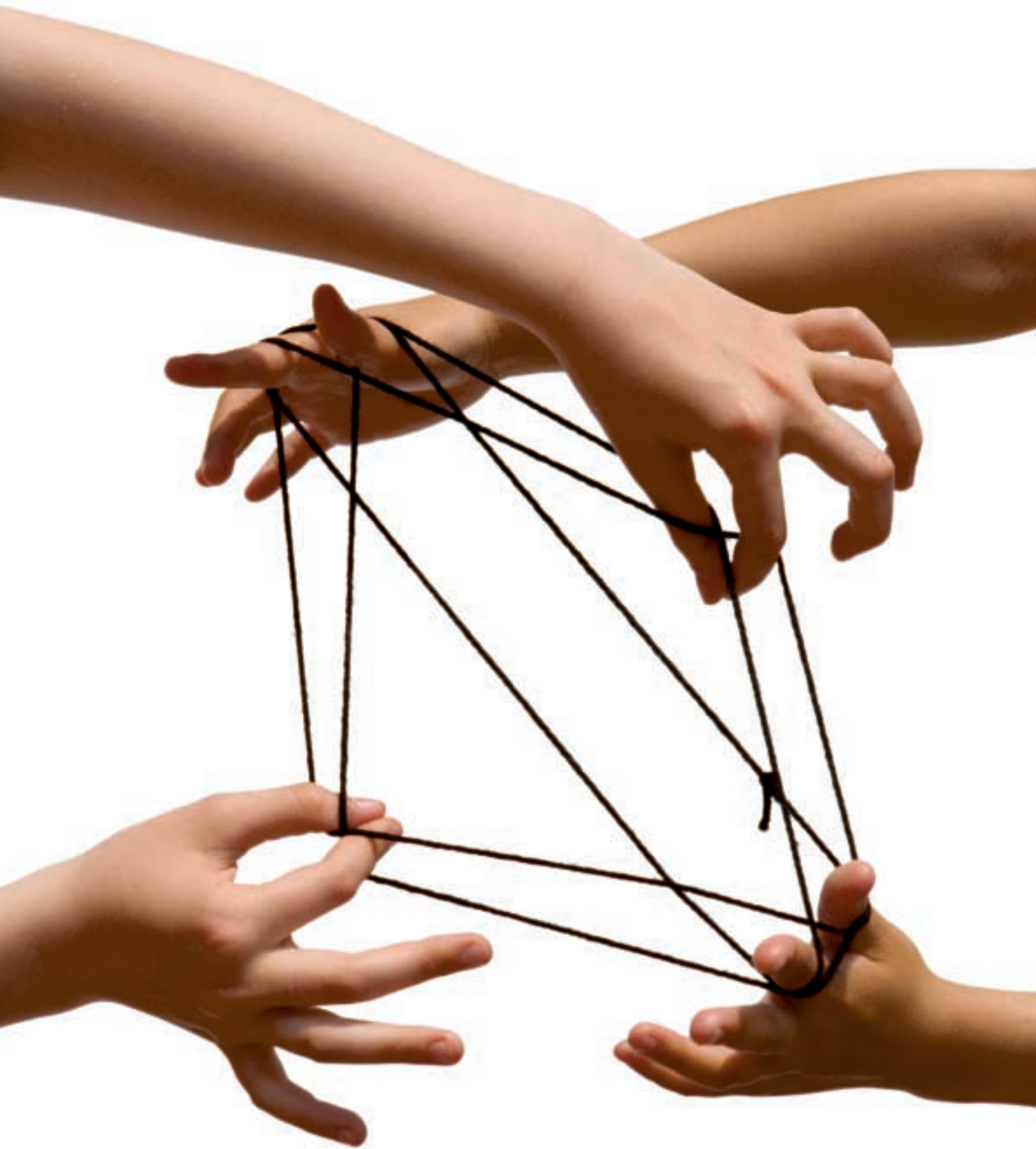
Der skal være længere og mere rummelige skoledage, uden at eleverne og lærere skal tynges af mere skolearbejde. Det kan bl.a. betyde bedre udnyttelse af lærernes mange ressourcer, og skal hænge sammen med tidssvarende og understøttende fysiske rammer. Man skal fastholde et grundlæggende socialt fællesskab om en klasse og en klasselærer. Skolebespisning indføres på alle skoler, således at spising kan være en del af klassefællesskabet.

For børnene i indskolingsklasserne – børnehaveklasse, 1. og 2. klasse – er den daglige undervisningstid allerede udvidet betydeligt de senere år, hvorfor en yderligere udvidelse næppe er

ønskværdig. Der må i stedet udvikles et tættere samarbejde mellem skole og skolefritidsordninger, der er baseret på en gensidig respekt for fritidspædagogikkens selvstændige bidrag til børnenes udvikling. Skolefritidsordningerne skal ikke danne rammen om formelle læreprocesser, men skal bidrage til børnenes alsidige udvikling. De skal udvikles som et sted, hvor børnene faktisk også har fri tid og rum til fri leg, og kan samtidig tilbyde lektiehjælp, hvilket kan være til særlig glæde for de børn, hvis forældre af forskellige grunde kan have svært ved at støtte børnene med lektierne.

6. Voksne og børn kan lære sammen

Fagbevægelsen foreslår et konkret udviklingsprogram, "Voksne og børn lærer sammen", der satser på udvikling af tilbud til forældre, hvor disse gennem materialer, møder/kurser, computerprogrammer mv. har mulighed for også at lære noget af det, børnene lærer. Fagbevægelsen vil være med til at udvikle kampagner, for at forældre læser mere med deres børn og/eller børnebørn. Fagbevægelsen vil styrke samarbejdet med "Skole & Samfund" for at styrke forældreindflydelsen og styrke skole/hjemssamarbejdet.

Folkeskolen er hele folkets skole

Folkeskolen er central for vort demokratiske velfærdssamfund. Den grundlæggende forestilling om en fælles skole, som et af fundamentene for vores sociale og kulturelle sammenhængskraft, er stadig gældende – og påkrævet som aldrig før. Øgede gennemslag af markeds kræfter, globaliseringen, individualisering og en lang række af de øvrige samfundsmæssige udviklingstræk sætter vores fællesskab og fælles værdier under kraftigt pres. Folkeskolen er et af vore bedste værn mod de "asociale" sider af disse udviklingstræk.

Men folkeskolen er under kraftigt pres fra denne udvikling. Kravene fra det omgivende samfund, såvel fra eleverne, forældrene, de aftagende uddannelsesinstitutioner og arbejdsmarkedet, har ændret sig. Samtidig med at kravene har ændret sig, er de ikke blevet mindre ambitiøse. Vi vil en folkeskole, der er såvel den mest rummelige som den mest socialt, personligt og fagligt udviklende, der kan tænkes.

Fagbevægelsen mener, vi skal fastholde ambitionerne. Dette oplæg er fagbevægelsens bud på, hvordan vi bliver endnu bedre til at indfri vore fælles høje ambitioner om rummelighed, om høj faglighed, om social, kreativ og personlig udvikling og glade selvstændige børn.

Vi ønsker en fælles folkeskole, men også en folkeskole, der kan tage hensyn til den sociale ballast (eller mangel på samme), til kønnet, til etniciteten og til de forskellige typer af begavelse og talenter, det enkelte barn kommer med.

Skolernes situation er præget af voksende social polarisering i boligområdet og i skolevalget. Der bliver netop stadig større forskel på skolerne og den sociale sammensætning af elever. Folkeskolen har tidligere i nogen grad fungeret som en social smeltedigel, hvor direktørens søn og bistandsmodtagerens datter har kunnet dele klasseværelse. Sådan er det ikke ubetinget længere.

Kombinationen af flere tosprogede elever og en efterladende bolig, skole- og institutionspolitik har ført til, at Danmark har fået A- og B-skoler, ghettoskoler og villaskoler, skoler for de svage og skoler for de stærke. Mange kommuner har et antal og en afstand mellem skoler, der gør det højt besungne frie skolevalg illusorisk.

Ønsker man bedre integration, mere lige vilkår for børn og en bekæmpelse af den negative sociale arv, er der ingen vej uden om at sikre en anden fordeling af børnene i de kommunale folkeskoler. Den virkelige ideologiske kamp om folkeskolen kommer ikke til at stå om, der skal være bindende læseplaner, eksamener/tests og ro i timerne. Det kan de fleste enes om. Vandene skilles på, om tendenserne til en stadig mere opdelt folkeskole skal have lov til at fortsætte, om det uhæmmede frie skolevalg skal fortsætte.

Fagbevægelsen vil fastholde, at den udelte skole – enhedsskolen – er kommet for at blive. Børn er ikke af den grund ens, eller kan behandles ens – men børn er heller ikke kun en samling individualister. Folkeskolen skal stadig have fællesskabet som centralt element. Derfor mener vi,

at vi skal bevare både det at have en klasse og en klasselærer for at have et sted at høre til.

Samtidig skal man udvikle undervisningsdifferentieringen såvel i forhold til den enkelte som gennem mere brug af holddannelser (på baggrund af interesser, forudsætninger, køn eller andet afhængig af situation og mål).

Folkeskolen er altså som beskrevet under pres, men folkeskolen skal stå ved sit grundlag som fællesskabets og hele folkets skole. Mange un-

dersøgelser viser, at de bedste resultater nås, når skolen er en blanding af elever med forskellige baggrunde og forudsætninger. Vi skal derfor arbejde for, at fravalget af folkeskolen og tilstrømningen til privatskolerne nedbringes.

Hele dette oplæg er præget af et ønske om at knytte folkeskolen tættere til det omgivende samfund. Det skal ske gennem en styrkelse af kontakten til forældre, lokalområde og lokale arbejdspladser, fordi folkeskolen ikke er sin egen – den er vores.

Forslag:

- En mere åben skoleform, der kræver engagement fra omverdenen. Hvor folkeskolens dialog med omverdenen styrkes – i særlig grad med forældrene, det omgivende samfund og de politiske beslutningstagere – ikke mindst lokalt og i forhold til den enkelte skole.
- Der skal ske en pædagogisk udvikling, der f.eks. inddrager praktiske eksempler i langt højere grad end nu, og som giver flere elever mulighed for at udvikle flere af deres talenter endnu mere. Skolen skal bevidst udfordre såvel drenge som piger på traditionsbundne valg og præferencer i fag og tilgange til arbejds- og samværsformer.
- Den omlægning af organiseringen af folkeskolen, der er sat i gang skal fortsættes. Klassisk klasserumsundervisning i henhold til et stramt skema med korte lektioner skal gradvis afløses af en mere åben og målstyret struktur, hvor fagene blandes. Det kræver flere udviklingsarbejder i forhold til f.eks. sammenhæng mellem målsætninger, indhold og organisering. Fokus i dette arbejde skal være fagligheden – bl.a. fordi denne form for organisering skal betyde flere muligheder for at udnytte lærernes linjefagskompetence, når de f.eks. indgår i større teams.
- De pædagogiske metoder skal videreudvikles således, at der arbejdes reelt med undervisningsdifferentiering, når det er påkrævet – såvel for de elever med ekstra gode, som for de elever med dårligere forudsætninger på et givent område.
- Der etableres en strategi fra folkeskolens side om at få "eleverne tilbage" fra privatskolerne, og der stilles midler til rådighed for dette. Det handler primært om at øge kvaliteten i folkeskolen, men også om oplysning til og dialog med forældregrupperne. Det kan f.eks. dreje sig om konkrete oplysningsaktiviteter i "truede" områder og muligheder for særlige indsatser i de særligt socialt belastede områder.
- Kravene til etablering af private skoler skal skærpes – f.eks. gennem at øge kravene til det nødvendige antal elever, idet dette også har betydning for kvaliteten af udbuddet. Tilskuddene til privatskolerne skal nedsættes, bl.a. fordi skolerne typisk ikke har de samme sociale forpligtelser; såfremt de har sådanne forpligtelser, kan de modtage tilskud hertil. Der skelnes mellem grundskoler og efterskoler på 8.-10. klassetrin.

Folkeskolen skal udvikle talenter og sikre grundlæggende færdigheder

Som nævnt er et af skolens problemer, at der er mange ambitiøse mål med folkeskolen. Ikke mindst er der et krav om, at skolen skal bidrage til at bryde den "negative sociale arv" – herunder ikke mindst sikre en bedre integration af tosprogede elever. Samtidig er udviklingen af de musiske, kreative og praktiske talenter stadig vigtige og ligeværdige formål.

Der er ingen tvivl om, at en grundlæggende beherskelse af læsning, skrivning, regning/matematik, naturfag og samfundsfag er blevet endnu vigtigere i vort moderne samfund. Derfor er fagbevægelsen enig i, at denne type færdighed skal have et særligt fokus, og at der skal gøres en ekstra indsats for at sikre, at alle elever i overensstemmelse med folkeskolens formål faktisk tilegner sig denne grundlæggende beherskelse, bl.a. fordi det er en forudsætning for at kunne starte på og gennemføre en ungdomsuddannelse, hvad enten det måtte være en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Fagbevægelsen støtter, at folkeskolens afgangsprøve gøres obligatorisk.

Alle elever skal løbende udfordres – og støttes – med det mål at sikre, at man kan gennemføre folkeskolens afgangsprøve. Det betyder også, at elevernes eventuelle traditionsbundne valg ud fra f.eks. kønsopfattelser eller sociale baggrunde skal udfordres.

Den særlige indsats, der skal gøres overfor enkelte eller grupper af elever, skal så vidt muligt indgå som en del af skolens normale dagligdag. Fagbevægelsen er betænkelig ved de senere års vækst i henvisningerne til specialundervisning. Der kan i den type indsats være risiko for en selvforstærkende negativ effekt, idet det kan virke stigmatiserende, og det skal man bevidst arbejde på at undgå. Lærerne skal i den løbende undervisning inddrage de værktøjer, f.eks. tests, som er nødvendige for at sikre, at undervisningen har effekt for samtlige elever. Resultaterne skal danne baggrund for særlige indsatser for elever, der måtte have behov for det.

Flere undersøgelser beskriver, at konsekvenserne af spredningen/ghettoiseringen i boligområder for de tilhørende folkeskoler er meget store for elevernes muligheder for at få de nødvendige færdigheder. Derfor skal der gøres en indsats for dels at modvirke ghettoiseringen, dels for at sikre den nødvendige og kvalificerede indsats i forhold til f.eks. de tosprogede elever.

Umiddelbart kan en spredning i stil med "Albertslund-modellen" være en mulighed.

Men der skal også være mulighed for, at belastede skoler med mange ressourcetsvage elever løftes på anden vis (f.eks. tilførsel af flere ressourcer og systematisk efteruddannelse af

Forslag:

- Det brede sigte med folkeskolen, som det er formuleret i folkeskolens formålsparagraf, skal fastholdes, og der skal aktivt arbejdes med at skabe forståelse for dette.
- Demokratiforståelse, sociale egenskaber og selvværd fastholdes som centrale mål for folkeskolen sammen med et øget fokus på de grundlæggende færdigheder. Skolen skal aktivt og målrettet arbejde på lige muligheder for alle elever – uafhængigt af køn, etnicitet og social baggrund.
- Der skal skabes øget respekt for fagligheden – såvel i de teoretiske som de musiske-praktiske fag. Det handler ikke om mere af det hele – f.eks. at få flere timer i det hele – derimod handler det om at øge kvaliteten i den indsats, der gøres i de enkelte fag og i den kultur, der generelt er på skolen.
- Der skal bakkes aktivt op om de tiltag, der er sat i værk med at styrke undervisningen i læsning, naturfag, matematik (materialeudvikling, fagmål og udviklingsplaner, lærerefteruddannelse mv.). Den styrkede faglige indsats skal i videst muligt omfang ske indenfor skolens normale, forhåbentlig udvidede (se senere) rammer og ikke igennem f.eks. øget brug af specialundervisning.
- Integrationen skal styrkes gennem bedre danskundervisning byggende på såvel bedre læreruddannelse som øget forskning på feltet. Der er brug for en øget brug af forsøgs- og udviklingsarbejder, hvor alle muligheder, for at styrke både sprog- og den øvrige fagindlæring styrkes mest muligt, afprøves, idet den faktiske viden om f.eks. effekten af modersmålsundervisning i dag er for dårlig.
- Ghettoiseringen skal brydes, bl.a. ved sikring af mere afbalancerede skole-distrikter.
- Der skal gives mindre økonomiske tilskud til privatskolerne, som afspejler disse skolers manglende opgaver i forhold til mere belastede elevgrupper.

lærerne). En langsigtet løsningsmulighed er systematisk at ændre på skoledistrikterne, så børn fra lejligheder og fra parcelhuskvarterer blandes.

Med det nuværende tilskudssystem får privatskolerne tilmed også andel i de summer, som folkeskolen bruger på de svage elever. Mens privatskolerne kan afvise elever, der er dyre eller problematiske, f.eks. fordi de skal have specialundervisning eller har en anden etnisk baggrund. Disse elever overlades så til folkeskolen. Når

flere vælger privatskole, bliver den sociale byrde i folkeskolen endnu større.

Tilskudssystemet bør derfor ændres, således at tilskuddet til privatskolerne bliver lavere, svarende til de mindre krævende elever på privatskolerne. Dette kan eventuelt kombineres med differentierede tilskud, der belønner de friskoler og privatskoler, som påtager sig et socialt ansvar.

En styrket helhed i børnenes hverdag – test gør det ikke alene!

For fagbevægelsen er det en selvfølgelig ting, at eleverne på alle områder og på alle trin skal have en tilbagemelding om, hvordan deres udvikling er.

Fagbevægelsen konstaterer endvidere, at der i dag – f.eks. for fagene dansk og matematik – er slutmål og trinmål for, hvad undervisningen skal lede frem til både ved undervisningens afslutning og på bestemte klassetrin. Der er eksamen ved afslutningen af 9. klasse, og der gives karakterer i 8. - 10. klasse. Der skal foretages løbende evaluering af elevernes udbytte, som skal anvendes til såvel vejledning som den videre planlægning. Værktøjerne til at sikre det faglige udbytte er således til stede, og fagbevægelsen vil opfordre til fuld udnyttelse af disse værktøjer.

Der skal på denne baggrund arbejdes videre med den danske evalueringskultur, især med henblik på at understøtte, at også de mere "svage" elever kommer med, og at det faglige niveau kan øges. "Kan" fordi det jo ikke er test og prøver, eleverne lærer af, men den undervisning de faktisk får tilbudt, og det er den, der for os at se er vigtigst at udvikle.

Der er et stort behov for udvikling af god undervisningspraksis, således at flere lærer noget mere. God undervisningspraksis er ikke en entydig størrelse, men afhænger af såvel elever, lærere, skolemiljø, fag, niveau mv. – og kan bygge på alt fra projektarbejde, klasseundervisning

til it-støttet undervisning. I den forbindelse kan f.eks. henvises til en række udviklingsarbejder baseret på teorierne om "mange intelligenser", der har haft gode resultater på alle niveauer i skolesystemet.

Sammenhængen mellem den pædagogiske udvikling af fag og undervisningsformer, og den samlede udvikling af folkeskolen er stadig den mest påtrængende opgave. Opbygning af viden om, hvad der virker hvornår, og en øget erfaringsudveksling og diskussion om disse emner er vigtigere end den aktuelle test-diskussion. Danmark har en lang tradition for banebrydende pædagogisk udviklingsarbejde, og den stolte tradition skal videreføres. Vi skal ikke blot overtage modeller og indsatser fra andre lande.

Folkeskolens ændring fra en kultur, der bygger på, at den enkelte lærer isoleret underviser i den enkelte time, til et mere helhedsbaseret syn på elevernes uddannelse (både som helhed og helt ned til den enkelte undervisningsdag) er den store udfordring. Lærernes teamdannelser og øgede samarbejde er begyndelsen på en række fagligt-pædagogiske udfordringer, hvor f.eks. øget mål- og rammestyring er en af de udfordringer, der kan give nye pædagogiske muligheder.

Hvis vi skaber en ny og mere helhedsorienteret skole, kan der skabes mange nye muligheder.

Det skal være en skole, hvor sundhed spiller en større rolle. Der skal f.eks. gennem en idrætsundervisning, der lever op til beskrivelsen af faget som et ligeværdigt fag i folkeskolen, og gennem skolebespisning, der sikrer en god kost, skabes en skole, der i praksis bidrager til sundere børn.

Endvidere skal det være en skole, hvor lærernes ressourcer udnyttes bedre, f.eks. ved at der er lærere på skolen fra 8-15 hver dag, idet der så skal være de nødvendige faciliteter til forberedelse, mødeaktiviteter mv. Der skal i samarbejde med lærerne skabes en ny skolekultur, hvor de forskellige organisatoriske rammer fremmer lærernes bidrag til at skabe en god læringskultur på skolerne. I dag er der alt for mange af de enkelte elementer i rammerne, der holder hverdagen i skolen "i skak", således at der er u hensigtsmæssige barrierer for skoleudviklingen.

Det skal være en skole, der tidsmæssigt og fysisk er organiseret på en anden og mere rummelig måde. De enkelte dage skal være opdelt i større tidsmæssige blokke, således at der f.eks. også er muligheder for ordentlige pauser (som kan bruges til alt fra lege til tid i stillerum).

Det skal altså også hænge sammen med, at den rummelige og fysiske udformning af skolen skal give flere pædagogiske muligheder – bl.a. for at styrke de praktisk orienterede indlæringsmuligheder for de børn, der har særlig brug for det.

Samlet set skal det også bidrage til at skabe en rummelighed, der gør den udbredte brug af særlig diagnosticering af børn, med henblik på specialundervisning, overflødig.

Det er åbenlyst, at med den meget store andel af børn, der går i skolefritidsordninger knyttet til folkeskoler, er der skabt mulighed for på en helt ny måde at diskutere en helhed i børnenes hverdag. En hverdag der stadig skal være afvekslende, og som kan give børnene en sundere dagligdag. Det er endvidere oplagt, at der i relation til skolefritidsordningerne kan tilbydes lektiehjælp, hvilket kan være til særlig glæde for de børn, hvis forældre af forskellige grunde kan have svært ved at støtte børnene med lektierne.

Dette kan ligge i forlængelse af en udvikling af indskolingsforløbene, hvor man i større grad etablerer sammenhæng mellem det, der i dag betragtes som daginstitutionernes område, og det der er folkeskolens område. En tættere sammenhæng og mere flydende overgang mellem leg og læring skal etableres, bl.a. med henblik på at styrke de sproglige forudsætninger hos eleverne.

Endelig er fastholdelse af kvalitet og specialviden overfor handicappede elever vigtig i forbindelse med kommunernes forestående overtagelse af den vidtgående specialundervisning. Og dermed også at det er vigtigt at satse på inkluderende undervisningsformer.

Forslag:

- Samlede og samtidige ændringer f.eks. i pædagogiske målsætninger, ledelsesform og lærernes ansættelsesbetingelser. Lærerne skal gives rammemæssige forudsætninger for at have en bedre fælles helhed i deres bidrag til en bedre folkeskole.
- Nye modeller for en mere åben skole: Hvordan kan forældrene inddrages på en ny og bedre måde? Hvilken rolle kan lektier spille? Hvordan tænker vi it-anvendelse ind?
- Længere og mere rummelige skoledage – uden at eleverne og lærere skal tynges af mere skolearbejde. Det kan bl.a. betyde bedre udnyttelse af lærernes mange ressourcer gennem mere tilstedeværelse på skolen (med de tilhørende fysiske forudsætninger).
- Der skal etableres en ny organisering af skolen baseret på en helhedsopfattelse, og der skal skabes en mere rummelig skole – i både ordets konkrete som overførte betydning.
- Man skal fastholde et grundlæggende socialt fællesskab om en klasse og en klasselærer.
- Skolebespisning indføres på alle skoler (således at spisning kan være en del af klassefællesskabet).
- Alle elever skal tilbydes lektiehjælp i skolefritidsordninger / fritidshjem.
- Udvikling af skole/hjemsamarbejdet. Klassiske forældremøder gør det ikke alene, og det kan måske knyttes mere til faglige aktiviteter (se "Voksne og børn kan lære sammen" side 22).
- En mere samlet indsats i forsøgs- og udviklingsarbejdet med en koordineret sammenhæng til forsknings- og læreruddannelsesinstitutionerne.

Bedre overgang til ungdomsuddannelserne gennem ny ”ungdoms-klasse”

Selvom der igennem tiderne har været hensigter om at styrke kontakten til det omgivende arbejdsmarked gennem f.eks. en opprioritering af uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering og vejledningsindsatsen, så har vi stadig til gode at se om det lykkes, bl.a. gennem de nyligt etablerede UU'er (Ungdommens Uddannelsesvejledning).

For fagbevægelsen er der ingen tvivl om, at eleverne bør opnå et langt større kendskab til verden uden for skolen. Herunder ikke mindst kendskab til arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet, for dermed at blive bedre til at vælge uddannelse og/eller fremtidigt erhverv ved afslutningen af 9. klasse.

Samtidig tror vi på, at eleverne bliver mere motiverede for og bedre forstår formålet med de forskellige dele af undervisningen, fordi det kan relateres til noget uden for skolen. Det kræver en langt større kontakt mellem folkeskolen (primært i de sidste klassetrin) og det omgivende samfund og ikke mindst arbejdsmarkedet. Inddragelse af praktiske eksempler og de unges erfaringer fra enten eget erhvervsarbejde eller erhvervspraktik bør udvikles endnu mere.

De sidste år i folkeskolen – dvs. 8.-10. klasse – er allerede nu under diskussion. Flere kommuner opretter f.eks. overbygningsskoler, mange

forældre og elever vælger efterskoler, så der er store bevægelser på disse klassetrin.

Samtidig er i særlig grad 10. klasse til diskussion, og LO fremlægger hermed et forslag til at få dette tilbud ændret, så det i højere grad fokuserer på brobygningen til de efterfølgende ungdomsuddannelser. LO mener, der skal være et godt tilbud til alle, der efter 9. klasse føler, de har behov for yderligere at styrke deres faglige forudsætninger og/eller har behov for yderligere afklaring med henblik på at vælge erhvervsuddannelse.

LO foreslår derfor en hel omlægning af 10. klasse fra i dag at være afslutningen på folkeskolen til at blive en ”ungdomsklasse”, der ses som forberedelse til en ungdomsuddannelse. Ungdomsklassen skal dermed ikke længere lovgivningsmæssigt og institutionelt alene knyttes til folkeskolen. Derimod skal der etableres et (stadig frivilligt) modulopbygget forberedelses- og brobygningsforløb som indgang til ungdomsuddannelserne.

Den kombinerede forberedelse og brobygning består i, at der beskrives 2 moduler af et halvt års varighed, der såvel indeholder obligatoriske almene fag (som nu), men endvidere en række muligheder for at få kendskab til og afprøve de efterfølgende ungdomsuddannelser.

Disse moduler placeres som hovedregel i selvstændige "ungdomsklassecentre", der bygger videre på bl.a. de gode erfaringer fra en række 10. klassecentre. Disse centre kan, hvor det er hensigtsmæssigt fysisk, være placeret i nær tilknytning til ungdomsuddannelsesinstitutionerne – dvs. til gymnasier og erhvervsuddannelsesinstitutionerne. Eleverne kan så vælge f.eks. at tage et modul på et center knyttet til en handelsskole og et modul knyttet til et gymnasium, begge moduler knyttet til et gymnasium eller begge moduler knyttet til en teknisk skole, eller hvordan de nu ønsker at kombinere det.

Eleverne kan vælge at gennemføre modulerne på efterskolerne, men efterskolerne skal forpligtes til at have brobygningsaktiviteter i et meget større omfang end i dag.

Fagbevægelsen mener, at der derudover er behov for at tage forløbet fra 8.-9. klasse op til revision. Der er behov for at skabe rammer for en mere udfordrende skole for eleverne på disse alderstrin – og dermed skabe en bedre overgang til de efterfølgende ungdomsuddannelser. Mange elever på disse klassetrin behøver nye udfordringer i forhold til de forudgående klassetrin for at sikre motivation og forudsætninger for at afslutte folkeskolen med de nødvendige faglige færdigheder.

Forslag:

- Fagbevægelsen stiller forslag om, at der igangsættes et egentligt udviklings-, forsøgs- og reformarbejde for at beskrive og tilrettelægge et nyt sammenhængende forløb af 8.-9. klasse. Det er vigtigt at styrke de faglige udfordringer, så de afspejler elevernes muligheder og behov i denne aldersgruppe og samtidig arbejde målrettet på at motivere for overgang til en ungdomsuddannelse.
- Uddannelses- og erhvervsvejledningen skal styrkes – ikke mindst i forhold til at give eleverne en øget bevidsthed om de faktiske muligheder på arbejdsmarkedet – herunder en øget anvendelse af erhvervspraktik.
- 10. klasse ændres til et forberedende forløb – kaldet "ungdomsklasse" – til ungdomsuddannelserne med fokus på brobygningsfunktionen.

Nye styrkede kompetencer til folkeskolens lærere

En ny opfattelse af skolen, der bryder med den traditionelle fag- og skemaopbygning, vil kræve flere og mere specialiserede kompetencer for at tilgodese elevernes behov. Den professionsbacheloruddannede lærer vil selvfølgelig også fremover være kernearbejdskraften.

Læreruddannelsen bør styrkes dels gennem tre linjefag – i modsætning til fire som nu – og dels ved at øge mulighederne for specialisering yderligere gennem en større efteruddannelsesindsats. Samtidig skal det sikres, at lærerne underviser i deres linjefag og anvendelsen af ikke-uddannede vikarer skal nedbringes.

Det skal desuden nøje vurderes om de eksisterende omlægninger på læreruddannelsesinstitutionerne, bl.a. gennem dannelserne af Centre for Videregående Uddannelser (CVU'ere), sker optimalt set i relation til selve uddannelserne. Der er stadig flere tegn på, at man f.eks. opprioriterer efteruddannelsesaktiviteter og tværgående institutionssamarbejde, samtidig med at der er besparelser på taksametrene. Det kan betyde en udhuling af læreruddannelsen gennem overførsel af ressourcer til andre aktiviteter end den grundlæggende uddannelse. Hvis det er ved at ske, må det ændres, så der igen sker en opprioritering af selve læreruddannelsen.

Man er i dag i en situation, hvor 1/3 af de nyuddannede lærere ønsker sig væk fra folkeskolen, og det bør imødegås f.eks. ved at oprette mentorordninger til de nyuddannede lærere og

mulighed for faglig supervision/sparring. For at undgå personaleflugt og udbrændthed må de nyuddannede lærere gives redskaber til at tackle de problemer og stressende situationer, som de møder i hverdagen på skolerne.

Udover de professionsbacheloruddannede lærere vil der kunne inddrages andre lærerkræfter i folkeskolen.

Det betyder f.eks., at meritlæreruddannelsen vil skulle fortsætte. Meritlæreruddannelsen vil kunne give andre spidskompetencer muligheder for at komme ind og bidrage til en stærkere faglighed i folkeskolen. Det må f.eks. være en gevinst for en skole at have en lærer med en høj spidskompetence gennem et universitetsstudium på et fagområde som engelsk eller tysk.

Det vil formentlig også vise sig, at en tømrer/snedker faktisk kan egne sig til sløjdundervisning uden en hel traditionel professionsbacheloruddannelse. Respekten for flere indgange til de forskellige fagområder vil også sammen med en styrkelse af de praktiske fag kunne give en bedre integration mellem det praktiske og det boglige.

Denne opfattelse bygger på de fagligt, professionelle profiler – og skal ikke legitimere en udhuling af lærerkræfternes faglige fundament eller f.eks. en øget brug af ikke-uddannede vikarer i alle mulige fag.

Forslag:

- Læreruddannelsen skal styrkes, og der skal dels arbejdes med 3 linjefag, og dels skal specialisering øges (bl.a. gennem efteruddannelse) både fagligt og i forhold til klassetrin/aldersgrupper.
- Læreruddannelserne skal reelt styrkes. CVU'erne/seminarierne skal lave udviklings- og efteruddannelsesprojekter, men det skal samtidig sikres, at den enkelte studerende oplever en bedre og mere kvalificeret undervisning i læreruddannelsen.
- Lærernes efteruddannelse skal forbedres.
- Inddragelse af nye medarbejdergrupper, herunder en udvidelse af meritlæreruddannelsen, samtidig med at de læreruddannede bevares som kernemedarbejdergruppen.

Ledelse af og i folkeskolen er en ny udfordring

Det hele var mere enkelt, da ledelse af folkeskolen stort set bestod i at få lagt et skema med fag og timetal, som skulle tilrettelægges en gang om året – og så kunne lærer og klasse nærmest klare sig selv hele skoleåret. Der var en meget speciel kultur byggende på forståelsen af den "privatpraktiserende lærer", der helt var sig selv og sit fag nok, og hvor egentlig lærersamarbejde og fagintegration ikke eksisterede i noget videre omfang.

Derfor var der tidligere ikke meget ledelse på en skole – og bl.a. derfor er der ikke tradition for ledelse. Ledelse på en skole er i høj grad en særlig variant af ledelse, fordi den bl.a. består af en pædagogisk ledelse, og det er et fagligt felt, der skal styrkes såvel uddannelses- som udviklingsmæssigt.

Samlet set består ledelse af folkeskolen af mindst fem forskellige niveauer af ledelse.

Det overordnede nationale niveau repræsenteret ved folketing og ministerium

Danmark har en tradition med brede politiske forlig om de centrale folkeskolespørgsmål og et undervisningsministerium, der forvalter dette med brede rammeorienterede retningslinjer til de enkelte skoler. Det finder vi ikke grundlæggende, at der skal ændres på, idet vi ikke mener, at en styrket ledelse primært handler om øget centralisering.

Det lokale forvaltningsmæssige niveau i kommunerne

De væsentligste rammer for den lokale ledelse etableres af den fælles ledelse på kommunalt niveau. Dette ledelsesniveau bør styrkes og professionaliseres, idet det har vist sig, at der kan udvikles gode, lokale løsninger på en række af de udfordringer, folkeskolen står overfor, når der etableres et godt samspil mellem den lokale kommunes forvaltning og de konkrete skoleledelser og bestyrelser. Det er på dette lokale niveau, hvor der også er et politisk ansvar, at en række af kvalitetssikringsmekanismerne bør forankres.

Derfor skal den fælles erfaringsudveksling og opdyrkning af "best practices" på det kommunale niveau fremmes. Dette er vigtigere end at øge centraladministrationens kontrolindsigter i karaktergennemsnit og evalueringsresultater.

Den lokale skolebestyrelses overordnede styring af den enkelte institution

Arbejdet i skolebestyrelserne er i dag præget af dels ret begrænsede kompetencer, dels et meget uensartet billede, når man ser på de enkelte skoler. Fagbevægelsen mener, at man skal styrke bestyrelserne, og at dette er med til – bl.a. gennem den gennemsigtighed i mål og prioriteringer, det kan give overfor forældrene – at støtte op om den daglige ledelse på skolerne.

Den lokale skoleledelse med inspektør mv.

På den enkelte skole skal der udvikles moderne ledelsesformer, der bl.a. handler om at udvikle målsætninger knyttet til de konkrete brugere; at sikre vurderinger af, om målene opnås på den enkelte skole; og at sikre at mål- og rammestyringen fungerer i praksis og giver såvel resultater som et frugtbart miljø. Det er især på dette niveau, at en faglig professionel pædagogisk ledelse skal udvikles.

Det skal ske gennem en ledelsesform, der underbygger udviklingen af fagligt og pædagogisk samarbejde mellem de enkelte lærere og grupper af lærere, og som etablerer en konstruktiv og effektiv samarbejdsflade til såvel den kommunale/ statslige styring, til forældre og til det omgivende samfund i øvrigt.

Den ledelse, de enkelte medarbejdere og elever selv udfører eller deltager i

En moderne ledelse af den enkelte folkeskole skal være alt andet end en hierarkisk ledelsesform, hvor man kommanderer folk rundt. Ledelsen skal være en del af en rammesætning, der udvikler en demokratisk samarbejdsform, hvor elever, lærere og forældre i fællesskab udvikler skolen.

Det kræver således en meget stor udviklingsindsats – dels internt på skolen, men også (og ikke mindst) i forhold til såvel skolebestyrelser som kommunalbestyrelse og øvrige interessenter.

Forslag:

- Der skal som konsekvens af en ny organisering af skolen ske en udvikling af nye ledelsesformer og -roller, herunder især pædagogisk ledelse.
- Der skal udvikles moderne ledelsesformer, hvor kommunerne – såvel hver især som i fællesskab – styrkes og professionaliseres ganske væsentligt for at kunne servicere denne type institutionsledelser.
- Bestyrelserne skal tildeles øget kompetence, bestyrelsesarbejdet skal understøttes med kurser, materialer, mv.
- Skoleledernes uddannelsesmæssige baggrund for ledelsesopgaven skal styrkes, ligesom udviklingen af samarbejdsformerne i skolen skal inddrages bredt i alle læreres efteruddannelse.
- Elevernes mulighed for deltagelse i såvel elevråd som i samarbejde med de forskellige dele af skoleledelsen skal ligeledes styrkes gennem kurser, materialer, mv.
- Undervisningsministeriet skal målrettet bidrage til udviklingen af nye ledelsesformer.

Fagbevægelsen bidrager til en endnu bedre folkeskole

I den aktuelle diskussion om folkeskolen kommer det til at virke, som om lærerne både er de skyldige og ofrene. Lærerne gør et stort arbejde for at opfylde de meget ambitiøse forventninger, det danske samfund har til vores folkeskole. Men lærerne og skolens øvrige interne kræfter kan ikke alene løfte opgaven med at udvikle skolen og sikre de nødvendige forbedringer, som her er skitseret.

Forældrene og alle gode kræfter i samfundet må hjælpe med. F.eks. har det i forbindelse med Pisa-debatten været hævdet, at når finske børn læser så godt, så hænger det primært sammen med, at finske forældre læser meget mere med deres børn, end danske forældre gør med deres børn. Derfor er der behov for indsatser, der holder et fokus på nogen af de forhold uden for skolen, der i høj grad påvirker skolens muligheder for succes.

Det kan fagbevægelsen hjælpe til med. For det første i forhold til en række af de forudsætninger, folkeskolen opererer på. Det kan f.eks. være gennem fagbevægelsens daglige arbejde med f.eks. at sikre indvandrerforældrene fodfæste på arbejdsmarkedet (hvilket i høj grad spiller ind på deres børns muligheder for f.eks. sproglig udvikling). For det andet kan det ske gennem en række særlige indsatser, der bygger på, at mange af fagbevægelsens medlemmer også er forældre (og en del også bedsteforældre). Det kan være indsatser for at øge interessen for deltagelse i bestyrelsesarbejde eller for at øge forældrenes deltagelse i lektielæsning eller andre skoleaktiviteter

For fagbevægelsen er der en sammenhæng mellem det brede arbejde for at skabe rammerne for

medlemmernes livslange læring, og det der foregår i folkeskolen. Den sammenhæng vil vi styrke.

Forslag:

- Fagbevægelsen foreslår et konkret udviklingsprogram "Voksne og børn kan lære sammen", der satser på udvikling af tilbud til forældre, hvor disse gennem materialer, møder/kurser, computerprogrammer mv. har mulighed for også at lære noget af det, børnene lærer.
- Fagbevægelsen vil være med til at udvikle kampagner, for at forældre læser mere med deres børn og/eller børnebørn.
- Fagbevægelsen vil være med til at åbne kontakten til arbejdslivet – såvel i undervisningssammenhæng som f.eks. i forbindelse med erhvervspraktik.
- Fagbevægelsen fortsætter sit omfattende arbejde med gæstelærere og udvikling af undervisningsmaterialer.
- Fagbevægelsen vil styrke samarbejdet med "Skole & Samfund" for at styrke forældreindflydelsen og styrke skole/hjemsamarbejdet.

En endnu bedre folkeskole

- forslag fra fagbevægelsen

Udgivet af LO, juni 2005

Grafisk design: Bysted AS

Foto: Henrik Clifford

Tryk: Fihl-Jensen

Oplag: 5.000 stk.

ISBN: 87-7735-728-0

Varenr.: 4242

© Landsorganisationen i Danmark

LO
Islands Brygge 32D
Postboks 340
2300 København S
telefon 3524 6000
telefax 3524 6300
www.lo.dk

